

MAÜ
PRESS

Artuklu Kaime

Carl Schmitt'in "Düzen ve Yerleştirme" Yaklaşımı Üzerinden 1948-1967 Arap-İsrail Savaşının Değerlendirilmesi

Ayşe Gökçe Arslan |0000-0002-5955-1064 | gokcarslan@hotmail.com

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, İstanbul, Türkiye

ROR ID : <https://ror.org/03a5qrr21>

Geliş Tarihi 10.04.2024
Kabul Tarihi 09.08.2024
Yayın Tarihi 30.12.2024

Atıf Bilgisi

Arslan, A.G. (2024). "Carl Schmitt'in "Düzen ve Yerleştirme" Yaklaşımı Üzerinden 1948-1967 Arap-İsrail Savaşının Değerlendirilmesi". Artuklu Kaime, 7/2, 96-115.
<https://doi.org/>

Öz

Her büyük tarihî değişiklik, mekân tasavvurundaki dönüşüm ile başlamaktadır. Schmitt'e göre, siyasi varoluş açısından birbirine karşıt gruplar arasındaki ihtilafların yumuşatılmasına bağlı olan düzenin sağlanması ancak yerleştirme ile siyasal olanın sınırlarının belirlenmesi yoluyla mümkün hale gelmektedir. Ele geçirme, bölüşme ve üretme ortak ilkeleri doğrultusunda sağlanan "düzen ve yerleştirme" siyasal olan ve egemenin eylemlerini oluşturmaktadır. Bu çalışmada Araplarla Yahudileri karşı karşıya getirenin, aynı topraklar üzerinde "düzen ve yerleştirme" iddiasıyla nihai belirleyici olarak karar verme tekeline sahip olmak istemelerinin ve bu amaç doğrultusunda birbirlerini kamusal düşman kabul ederek dışlamalarının çatışma ve savaşa neden olduğu savından yola çıkılmıştır. 1948-1967 Savaşları ile İsrail mekân ve yerleştirme arasındaki bağı kurarak mekânsız bir halk olmaktan çıkmış, Filistinliler ise mekânsızlaşmaya başlamıştır. Yaşanan savaş ve çatışmaların başka bir etkisi ise Filistinlilerin üzerinde yaşadıkları topraklarda egemenlik sahibi olabilmek amacıyla bağımsızlık mücadelesine giriştikleri ve siyasal bir varlık olarak ortaya çıktıkları bir süreci başlatması olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkileri, Arap-İsrail Savaşı, Carl Schmitt, Düzen ve Yerleştirme, Siyasal Düşman

Öne Çıkanlar

- Filistin'de Araplar ve Yahudiler, aynı topraklar üzerinde nihai otoritenin tekeline elinde tutma arzuları ve "düzen ve yerleşim" hakkı iddiasıyla çatışmaya giriyorlar. Bu amaçla birbirlerini halk düşmanı olarak dışladılar, bu da çatışma ve savaşlara yol açtı.
- 1948-1967 savaşları ile İsrail, uzay ve yerleşim arasında bağlantı kurarak vatansız bir halka dönüşürken, yerinden edilmiş Filistinliler de alanlarını kaybetmeye başladı.
- Öte yandan yaşanan savaşlar ve çatışmalar sonucunda Filistinliler yaşadıkları

topraklar üzerinde egemenlik kazanmak için bağımsızlık mücadelesine girişerek siyasi bir varlık olarak ortaya çıktıkları bir sürecin başlangıcı oldu.

"Evaluation of The 1948-1967 Arab-Israeli War Through Carl Schmitt's "Order and Placement" Approach"

Ayşe Gökçe Arslan | [0000-0002-5955-1064](https://orcid.org/0000-0002-5955-1064) gokcarslan@hotmail.com

Istanbul University, Faculty of Economics, Department of Political Science and International Relations, Istanbul, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/03a5qrr21>

Submission 10.04.2024
Acceptance 09.08.2024
Publication 30.12.2024

Abstract

Every major historical change begins with a transformation in the conception of space. According to Schmitt, the establishment of an order based on the reconciliation of conflicts between opposing groups, from a political existence perspective, becomes possible only through placement and determining the boundaries of the political. Seizure, distribution, and production form the principles of the order and placement, shaping the actions of the political and the sovereign. This study starts from the argument that what brings Arabs and Jews into conflict is their desire to have the exclusive decision-making authority over the same territories under the claim of "order and placement", and their mutual exclusion by considering each other as public enemies, leading to conflict and war. With the 1948-1967 Wars, Israel has established a connection between space and placement, moving away from being a stateless people; whereas Palestinians have started to become stateless. Another effect of the ongoing wars and conflicts has been the initiation of a process where Palestinians fight for independence and emerge as a political entity to assert sovereignty over the lands they inhabit.

Keywords: Political Science and International Relations, Arab-Israeli War, Carl Schmitt, Order and Placement, Political Enemy.

Highlights

- In Palestine, the Arabs and Jews are brought into conflict by their desire to hold the monopoly of ultimate authority over the same lands, claiming the right to "order and settlement." With this goal in mind, they have excluded each other as public enemies, leading to conflict and wars.
- Through the wars of 1948-1967, Israel established a connection between space and settlement, transforming from a stateless people, while the displaced Palestinians began to lose their space.
- On the other hand, as a result of the wars and conflicts, the Palestinians initiated a struggle for independence to gain sovereignty over the land they lived on, marking the beginning of a process where they emerged as a political entity.

Citation

Arslan, A.G. (2024). "Evaluation of The 1948-1967 Arab-Israeli War Through Carl Schmitt's "Order and Placement" Approach". *Artuklu Kaime*, 7/2, 96-115.
<https://doi.org/>

Giriş

İnsanın varoluşunun kan ve toprağa dayanması nedeniyle Schmitt'e göre, halkların toprak üzerinde egemenlik kazanma savaşı tüm dünya tarihini meydana getirmektedir. Bir kara varlığı olan insan tını, üzerinde yaşadığı mekândan etkilenirken mekâna hükmetme ve tarih yapma kudretine de sahiptir (Akt. Esgün, 2013, s. 498). Schmitt'e göre her temel düzen bir mekân düzenidir (2020, s.56). 20. yüzyılın en önemli krizlerinden biri, mekâna hükmetme gücünün yitirilmesi ile insan varoluşunun tinsel yokluğa sürüklenmesinin sonucunda "düzen ve yerleştirme" yani *egemenlik ve mekân* arasındaki bağın kopmasıdır. Bu durum öngörülemeyen bir kriz anındaki gruplaşmalardan doğan "dost-düşman" karşıtlığına dayanan siyasal varoluşu tehlikeye düşürmektedir (Schmitt, 2018, s. 39-42). Schmitt, toprak üzerindeki "düzen ve yerleştirme"yi devletin, siyasalın ve tarihin oluşmasını sağlayan temel bir saik olarak değerlendirmiştir. Bu temel saik, devletler arasında savaşı öncüllerken kamusal düşmana karşı girilen savaş, halka hem hayatta kalma amacı hem de "öteki/düşman" üzerinden "toplumsal biz" kimliğini oluşturma fırsatı vermektedir. Halk varlığını korumak ve kendi kimliğini kurmak için düşmana karşı bir harekete, bir çatışmaya girilerek siyasal birliğe dahil olmaktadır. Dolayısıyla siyasal birliğin unsurları olan "devlet, hareket ve halk" arasındaki ilişki "mekân ve yerleştirme"ye dayanmaktadır.

Bu bağlamda, İngiliz manda yönetiminin 14 Mayıs 1948'de Filistin'den ayrılmasının ardından Ben Gurion'un belirleyici bir anda Filistin'e ait toprakları işgal ederek İsrail devletini kurması ile başlayan süreçte yaşanan 1948 ve 1967 Arap-İsrail Savaşları hakkında "düzen ve yerleştirme" kavramları üzerinden bir değerlendirme ortaya konmaya çalışılacaktır.

Ben Gurion'un İsrail Devleti'ni ilan etmesinden bir gün sonra Mısır, Suriye Lübnan, Ürdün ve Irak'tan oluşan Arap Birliği'nin birleşik otoritesi, kendi varoluşlarına tehdit olarak gördükleri İsrail'i düşman olarak belirlemiş ve İsrail'e savaş açmışlardır. Yahudi devletinin varlığı için savaşı bir ölüm kalım mücadelesi olarak gören İsrail kuvvetleri, kendi varlıklarını korumak için *hareket* ederken, Birleşik Arap Birliği'nin kuvvetlerinden her biri kendi çıkarına öncelik vermiştir. Sonuç olarak savaş Arap güçlerinin yenilgisi ve İsrail topraklarının genişlemesiyle son bulmuştur. 1948 Savaşı ile İsrail, "devlet, hareket, halk" siyasal birliğini tamamlama sürecine girmiş ve mekâna hükmetme gücünü eline geçirmiştir. Ardı sıra uygulamaya soktuğu D Planı ile savaş sonunda egemenlik kurduğu Filistin topraklarında yaşayan Arapları, zorunlu kitlesele göçe maruz bırakmıştır (Cleveland, 2008, s. 296-370).

"Mekân ve yerleştirme" arasındaki bağ İsrail için kurulurken, Filistin için kopmaya başlamıştır. 1948'e kadar bir devlet kuramamış olan ancak I. Dünya Savaşı'ndan önce Filistin'e *aliyah* adı verilen dalgalar halinde göç etmeye başlayarak mekân üzerinde varlık gösteren Yişuv için 1948 Savaşı, üzerinde yaşadıkları mekâna hükmetme gücü kazandırmıştır. Siyonizmin doğuşuyla birlikte açığa çıkan Yahudi devlete sahip olma fikri gerçekleşmiştir (Kemiksiz, 2016, s.3). Buna karşın Filistin ise siyasal varoluşunun tehdit edilmesiyle karşı karşıya kalmıştır.

1967 Savaşı'na kadar geçen sürede Arap liderlerin Filistin'i kurtaracaklarına itimatları kalmayan Filistinli milliyetçi militan gruplar, İsrail'e karşı bağımsızlık için silahlı direniş başlamışlardır. Kendilerinin mekân üzerindeki egemenliklerini ortadan kaldıran düşman İsrail'in varlığı, İsrail'e karşı hayatta kalmak için mücadele eden Filistin direnişinin kimliğini oluşturmuştur.

Haziran 1967'de bu kez, İsrail hava kuvvetleri Mısır, Suriye ve Ürdün'e savaş açmış; Doğu Kudüs, Batı Şeria, Gazze Şeridi ve Golon Tepeleri'ni ele geçirmiştir. Savaş sonrası bir buçuk milyonluk bir Arap nüfusu mekân üzerindeki egemenliklerini kaybetmiştir. 242 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararı ise "savaşla toprak elde etmenin kabul

edilemezliği"ni vurgulayarak İsrail'in savaş öncesi sınırlarına çekilmesi, Arap mülteci sorunun adil bir şekilde çözülmesi gerektiğini belirtmiştir (Cleveland, 2008, s. 376-380). Fakat bir egemen tarafından alınmayan ve bağlayıcılığı olmayan bu karar istisnai anda barışı sağlayamamış ve taraflarca farklı şekillerde yorumlanarak reddedilmiştir.

Filistin Kurtuluş Örgütü, 1967 Savaşı'ndan sonra Filistin'i geri almak için silahlı mücadelenin gerektiği kabulüyle mekân üzerinde yeniden egemen olabilmek ve siyasal birlik sağlayabilmek için *harekete* geçmiştir. BM'nin 242 sayılı kararı, Filistinliler için mekân ve yerleştirme arasındaki bağın kopmuş olduğunu onaylayan bir belge olarak görüldüğü için reddedilmiştir. 1948 Savaşı İsrail'in varoluş savaşı olmuşken, 1967 Savaşı, Filistinlilerin varoluş mücadelesine girdikleri ve Filistinli bilinci kazandıkları bir süreci başlatmıştır.

Sonuç olarak, Carl Schmitt'in "*Düzen ve Yerleştirme*" yaklaşımı bağlamında 1948 ve 1967 Arap-İsrail Savaşlarının İsrail için mekân ve yerleştirme arasındaki bağı kurarken Filistin için bu bağın kopmasıyla sonuçlandığı; ancak üzerinde yaşadıkları mekâna yeniden egemen olma ve siyasal birliği kurabilmek için Filistinlilerin bağımsızlık hareketine dönüşen bir süreç olarak işlediği ortaya konmaya çalışılacaktır.

1.Leviathan ve Behemoth'un Mücadelesi: "*Düzen ve Yerleştirme*"

Devlet, egemenlik ve siyaset hakkında ortaya konulan teorilerden ve felsefi düşünce sistemlerinden yola çıkarak liberal devlet, hukuk ve siyaset felsefesinin eleştirisini yapan Carl Schmitt, insanın varoluşu ve kaderinin tamamen tabiata bağlı olarak belirlendiğini, hayatta kalma ve hayatını sürdüreceği bir mekâna sahip olmaamacının tüm insanları mücadele etmeye zorladığını dolayısıyla fetretme kuvvetine sahip insanî fiil ve kararın dışında bir tarihten söz edilemeyeceğinden hareketle siyasal olanı gerçek bir mücadele alanı olarak ortaya koymuştur. Bütün mücadelelerin kaynağı olarak gördüğü kara parçası olan dünyanın (erde) anlamını aramak amacıyla yola çıkmıştır.

Carl Schmitt'e (2010, s.56) göre her temel düzen bir mekân düzenidir ve her büyük tarihi değişiklik mekân tasavvurundaki dönüşüm ile başlamaktadır. Gerçek bir temel düzen, belirli mekân sınırları ve sınırlandırmaları ile yeryüzünün taksimatına dayanmakta bir ülkenin ya da bir kıtanın anayasası oranında temel düzeni yani *nomosu* olmaktadır. Schmitt, Yunanca bir kelime olan *nomosun* doğrudan "*yasa, düzenleme, norm*" olarak çevrilmesini doğru bulmaz ve kelimenin kökenine odaklanır. *Nemein* fiilinden türetilmiş olan *nomos* almak, alınan parçalara ayrılarak dağıtılması ve hayvan otlatmak yani dağıtımla elde edilen toprağın kullanılması şeklinde üretim ve tüketim olmak üzere üç anlama gelmektedir. Schmitt'e (2020, s. 58-68) göre bu sıralamayadayan üç eylem insanlık tarihi boyunca ortaya çıkmış her türlü ekonomik, toplumsal ve hukuksal düzenin üç temel özelliğini oluşturmaktadır. Her büyük devrin başlangıcı, dünya tasavvurundaki ve siyasetindeki her değişiklik ve yeryüzünün yeniden paylaşılması yeni toprak alımları ile bağlantılıdır. Bu bağlamda *nomosun*, J.J.Rousseau'nun (2014, s. 51-85) uygarlığın ikiz şeri olarak gördüğü özel mülkiyet ve iş bölümünün ortaya çıkmasıyla doğan eşitsizliğin ve savaş halinin ortadan kaldırılmasını sağlayan egemen gücün düzenlemelerini ve dağıtımını içerdiği söylenebilir.

"*Düzenleme (ordnung) ve yerleştirme (ortung)*" arasındaki çok katmanlı ilişkiyi en iyi şekilde ifade eden *nomos*, bir halkın siyasi ve toplumsal düzeninin görünür hale geldiği bir form olarak bir ülkenin ve o ülkede var olan somut düzenin ele geçirilmesi, belirli bir düzen içindeki toprağın bölünmesi ve konumlandırılmasına rehberlik eden ölçüt ve aynı zamanda bu süreç tarafından belirlenen siyasi, toplumsal ve dinsel düzenin formudur. Ölçüt, form ve düzenden oluşan bu üç özellik, uzamsal açıdan somut bir birliği meydana getirmektedir. Schmitt'in ele geçirmek ile kastettiği, bir ülkenin ele geçirilmesinin yanı sıra kara parçasının, denizin, havanın, uzayın ve üretim güçlerinin ele geçirilmesini de kapsayabilmektedir. Siyasi varoluş açısından birbirine karşıt gruplar arasındaki ihtilafların yumuşatılmasına bağlı olan

düzenin sağlanması ancak bir uzamın sınırlandırılmasıyla yani *yerleştirme* ile mümkün hale gelmektedir. *Düzen* siyasal olanın sınırlarının belirlenmesi yoluyla tanımlanmaktadır. Her siyasal birim, kimleri kapsayıp kimleri dışlayacağını tanımladığı sürece kaostan kurtulmaktadır (Schmitt'ten Akt. Zeybekoğlu, 2009, s. 163-165). Buna göre *düzen* ve *yerleştirme* Hobbes'un *Toplum Sözleşmesi* kuramı ile ortaya koyduğu şekilde devlette vücut bulan egemenin özelliklerine benzer bir güce ve otoriteye sahip olmanın eyleme geçirilmiş hali gibidir.

Siyaset ve siyasal olanı birbirinden ayıran Schmitt Heidegger'in *varlık / var olan* ayırımına denk düşecek şekilde siyaseti, düzeni sağlama amacındaki eylem, söylem ve kurumların yer aldığı ontik bir düzlem siyasalı ise polemik antagonizma ve çatışma olarak imgelemiştir. Gücünü insan yaşamının dinsel, ekonomik, ahlakî ve diğer karşıtlıklardan alan siyasal, bir olasılık olarak hep vardır ve her şey siyasal olabilme potansiyelini taşımaktadır (Esgün, 2013, s.505).

Schmitt'e göre akla gelen tüm bireysel ve kolektif statülere kıyasla en önemli statü olan ve tarihsel varlığı itibarıyla belirli bir toprak parçası üzerinde örgütlenmiş bir halkın tayin edici anda nihai belirleyici durumu olan devlet, siyasal kavramından sonra gelmektedir (2018, s. 49). Devlet egemenliğinin özü Weber'in ortaya koyduğu gibi hukuken zorlama veya hükmetme tekeline sahip olmak değil, acil bir durumun söz konusu olup olmadığına ve böyle bir durumu bertaraf etmek için ne yapılması gerektiğine karar verme tekeline sahip olmaktadır.

Schmitt egemen olanı tanımlarken Bodin'in bir devletin mutlak, sürekli iktidarı ve bölünmez bir birlik olarak ortaya koyduğu egemenlik kavramı içine prens ile tebâ arasındaki ilişkilerin çözümlenmesinde *acil duruma* gönderme yaparak *kararı* yerleştirmesinden yola çıkmıştır. Bodin, yürürlükteki kanunu ilga etme yetkisinden yola çıkarak savaş ilanı, barış yapılması, memurların atanması, af ve nihai temyiz gibi egemenliğin tüm ayırt edici özelliklerini türetilirken, Schmitt de hukuk dahil olmak üzere her düzenin *somut karara* dayandığını ortaya koymuştur. Mevcut hukukta öngörülme ancak devletin varlığını tehdit edecek son derece tehlikeli bir durum olan "*olağanüstü hâl*"e karar veren egemen, modern anayasal gelişimde uygulanan tarafsızlığın aksine, anayasanın tümüyle askıya alınmasına karar vermeye yetkili olmaktadır. *Olağanüstü halden* bahsedebilmek için, sınırsız yetkiye sahip olan egemenin mevcut düzeni tümüyle askıya alması gerekmekte; ancak anarşi ve kaostan farklı olan *olağanüstü hâl* durumunda, hukuki anlamda bir düzen devam etmektedir. Devletin varlığı hukukî normun geçerliliği karşısında üstünlüğünü kanıtlarken hukukî norm olağanüstü halde ortadan kalkmaktadır (Schmitt, 2014, s. 13-22). Schmitt, hukukî düzenin liberal anlayışta olduğu gibi soyut genellemelere sahip normlara değil, istisna halinde somut olana uygulanan *karara* dayandığını ve kuralın yalnızca *olağanüstü halde* beliren istisna sayesinde yaşayacağını ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte somut duruma dair özgül bir tanımlama getirmeksizin *siyaset-hukuk*, *siyaset-ahlak*, *siyaset-ekonomi* gibi çeşitli kavramların karşıtlıkları üzerinden tanımlanan ve yalnızca devlete ilişkin olanla eşdeğer tutulduğundan devlete ilişkin olmayan tüm toplumsal şeylerin apolitikleştirilmesine yol açan bir siyasal kavramı eleştiren Schmitt'e göre siyasal, siyasal eyleme kaynaklık eden özgül bir *dost-düşman* ayrımıyla tanımlanmalıdır (2018, s.57-60). Bu ayrım bir birleşme ya da ayrışmanın en uç yoğunluk derecesini ifade etmekte ve diğer tüm ahlakî, estetik, ekonomik ayrımların kullanılmasına gerek kalmadan teorik ve pratik olarak varlığını sürdürebilmektedir.

İnsanlardan oluşan bir bütün karşısında mücadele eden benzer bir bütün olarak düşman bireysel olmayıp sadece kamusal düşmandır. Siyasal düşmanın ahlakî açıdan kötü, ekonomik anlamda rakip olması gerekmez, önemli olan *siyasal düşmanın öteki*, varoluşsal anlamda *yabancı* olmasıdır. Tüm siyasal kavramlar, düşünsel bir tartışma yerine fiziksel öldürmeye dair somut bir karşıtlığa ve mücadeleye dayanmaktadır. Ancak düşmanlığın en uç noktada

somutlaşmış hali olan savaş, siyasetin amacı, hedefi ya da içeriği değil, gerçek bir olasılık olarak varlığını sürdürmesinin ön koşuludur. Clausewitz'e göre siyasal ilişkilerin başka araçlarla sürdürülmesi olan savaş, dost düşman ayrımının *ultima ratio*'su yani son çaresidir (Schmitt, 2018, s. 64). Benzer şekilde Schmitt de savaşı kriz anının istisnai varlığının ifadesi olan gerçek bir mücadele olarak tanımlamaktadır. Schmitt'e göre, siyaseten var olan hiçbir halk, kaderini tayin eden dost-düşman ayrımından kaçamaz. Dost-düşman ayrımının ortadan kalkması, siyasal yaşamın ortadan kalkması anlamına gelmektedir.

Dost ve düşman ayrımını belirleyen, karşıtlıkları içkinleştiren, çatışma anında karar veren ve çatışmaları çözecek olan Schmitt'e göre ne önceden kararlaştırılmış genel bir norm ne de liberal yaklaşımdaki gibi tarafsız bir üçüncü kişinin kararıdır. Ancak tözsel ve tayin edici siyasal bir birlik olan devlet, hem savaş hakkına (*jus belli*) ve düşmanını kendi belirleme ve ilan etme (*hostis*) hakkına hem de gerçek bir olasılık olarak onunla mücadele etme yetkisine sahiptir. Siyasal olanın bünyesinde var olan bir halk, dost-düşman ayrımını kendisi yapamıyor veya yapmak istemiyorsa, o anda siyasal olarak varlığı son bulacak demektir (Schmitt, 2018, s. 70-83).

Dost-düşman ayrımıyla yapılacak siyasî tanımlama, *düzen ve yerleştirme* ilişkisinin özelliklerinden biri olan *ele geçirme eylemi* (*Landnahme*) ile siyasî birimin sınırlarının belirlenmesini sağlayarak bir grubun diğer bir grupla mücadele halinde olduğu doğa durumuna dönmeyi önleyecektir. *Landnahme* sınırları belirleyerek düşmanı tanımlarken aynı zamanda bireyin savaş durumunda uğruna kendi hayatını feda etme riskini göze aldığı bir ülkede sağlanan düzenin, kendisine yaşam olanağını garanti etmesi bakımından ülke içinde dostluğu sağlama işlevine de sahip olacaktır. Öte yandan, bir bölgenin ele geçirilerek düşmanların dışlanması *nomos* kurmak için yeterli değildir. Ülke içinde çıkabilecek ihtilafların önlenmesi için, ele geçirilen bölgenin egemen güç tarafından örgütlenmesi yani tüm grup üyelerinin saygıgösterecekleri şekilde bölüştürülmesi gerekmektedir. Her türlü somut düzenin kuruluşunda, değişmeyecek bir silsile olarak izlenen *ele geçirme, bölme ve üretme* Schmitt'e göre tıpkı *siyasal* olan gibi insanın yazgısını oluşturmaktadır (Ali Zeybekoğlu, 2009, s. 170-171). Hobbes'un siyasal yapıların anlaşılması ve siyasal pratikler için en gerçek yolun, anlam belirleme ile tanım yapılması (*nominalism*) olarak göstermesi gibi, Schmitt de somut olan duruma ait kararın belirleyiciliğine vurgu yapmaktadır. Egemenin istisna anında verdiği kararın belirleyiciliği sayesinde, siyasal birlik kurulacak ve kaostan kurtulunacaktır.

Siyasi hayatın düzensiz ve mücadelecî niteliğini, yerküre üzerindeki toprağın sınırlı olması ile açıklayan Schmitt'e göre ele geçirme hem içerdekilerin tâbî olacağı düzeni hem de dışarıdakilerle ilişkileri tanımlamaktadır. Ele geçirilen toprağın grup üyeleri arasında bölünerek dağıtılmasıyla, her türlü mülkiyet ilişkilerini kapsayan ortak eylemlen ilk düzen ortaya çıkmış, içeride bir bütün olarak topluluğun bir tür üst mülkiyeti (*Obereigentum*) yaratılmıştır. Dışarıda ise gruplar ve iktidarlar karşı karşıya bulunmaktadır (Ali Zeybekoğlu, 2009, s. 172-173). Bu durumda *nomosun ele geçirme, bölüşme ve üretme* ortak ilkeleri doğrultusunda sağlanan *düzen ve yerleştirme* siyasal olanın yani egemenin eylemlerini oluşturmaktadır. Ülke içinde J.J.Rousseau'nun genel iradesine benzer bir ortaklık ve homojenlik sağlayarak *toplumsal bizi* meydana getirirken, dışarıda ise kamusal düşmanın belirlenmesiyle devletler arası çoğulculuk ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle siyasal birlik, düşmana dair gerçek bir olasılığı yani başka bir siyasal birliği gerektirdiğinden Schmitt (2018, s.84) devlet var olduğu sürece yeryüzünde birden çok devlet olacağını ve bir dünya devletinin söz konusu olamayacağını düşünmektedir. Cicero'nun evrensel doğal hukuk, Suarez ile Grotius'un uluslararası toplum yaklaşımlarına ve Kantçı kozmopolitizme yani hem bir dünya devleti fikrine hem de devletler ve onları oluşturan halklar arasındaki dayanışma fikrine siyasal olanı ve halkın siyasal varlığını yok edeceği düşüncesiyle karşı çıkmaktadır. Arendt'in siyasal olanın merkeziliğinin kamusal alanda

çoğulluk ile sağlanacağı görüşünün aksine siyasal birlik içinde homojen toplumsal bizi öngörmektedir. Bunu sağlayacak olan ise: *Devlet, halk ve "düzen ve yerleşirme"* ile hareket arasında ulus devlete dayanan siyasal birliktir. Hobbes'un insan doğasına dair kötümser yaklaşımını benimseyen Schmitt, tefrit ve ifrat arasında bir *via medianın* (orta yol) ve devletin tarafsızlığının ancak bir aldatmacadan ibaret olduğunu savunmaktadır.

Schmitt'e (2020,s. 22) göre dünya tarihi kara ve deniz güçlerinin mücadelesinden oluşmaktadır. Bir kara varlığı olan ve üzerinde yaşadığı gök cismini "yeryüzü" olarak tanımlayan insan topluluklarının düzeni ile üzerinde yaşadıkları toprak arasındaki ilişki "düzen ve yerleşirme" ilişkisine denk düşmektedir. Schmitt, kudretli balina *Leviathan*¹ ve boğa ya da fil olarak bir o kadar kuvvetli kara hayvanı *Behemoth* arasındaki mücadelenin mekânsal tasavvurlarda değişime yol açarak dünya tarihini oluşturduğunu dile getirir. Büyük İskender'in fetihlerinin, birinci yüzyıldaki Roma İmparatorluğu'nun ve Haçlı Seferleri'nin Avrupa'nın gelişimine etkilerini mekân tasavvurundaki dönüşüme örnek olarak gösterir. İlk büyük mekânsal devrimin ise 16. ve 17. yüzyıllarda Amerika'nın keşfedilmesi ve dünyanın çevresinin dolaşılması sonucunda hem yeni bir dünyanın keşfedilmesi hem de bütün insanlığın ortak bilincinin değişmesiyle ortaya çıktığını öne sürmektedir. Mekân devrimi, bilinmeyen bir bölgeye çıkmayı içermesinin yanı sıra, mekân kavrayışlarının ve insan varoluşunun bütün aşamalarının değişmesi anlamına gelmektedir (Schmitt, 2020, s. 62-65).

Hukukun mitik bir dilde annesi olan *kara (erde)*nın toprağı ekenin çalışması nispetinde verimli olmasını içeren içsel bir ölçüye, doğal bölünme alanlarına ve insan eliyle sınır, çit ve duvarlarla sınırlandırılmasına dayanan *yerleşirmeler (ortung)* mülkiyetin, iktidarın ve tahakkümün sınırlarını belirlemektedir. Hukukun büyük kurucu eylemleri karaya bağlı *yerleşirmeler* olarak toprak almalar ve işgaller etrafında gelişmektedir (Schmitt'ten Akt. Kardeş, 2012, s. 112-113).

J.J.Rousseau'nun insanın ilk kez bir toprak parçasını "Burası benimdir." diyerek çitlerle çevirmesi ve bunun diğer insanlar tarafından kabul edilmesi sonucunda ortaya çıktığını söylediği mülkiyet ile birlikte Carl Schmitt'in *düzen ve yerleşirme* olarak adlandırdığı ilişki de başlamış gözükmektedir. İnsan doğasının kötü olduğu düşüncesini, yeryüzündeki toprakların kısıtlı olduğu bilgisiyle sentezleyen Schmitt buradan yola çıkarak siyasalın özünü toprak üzerindeki *düzen ve yerleşirme* mücadelesine dayandırmaktadır. Bu bağlamda 1948'e kadar devletsiz bir halk olan Yahudilerin *aliyah* adı verilen göçlerle Filistin'e yerleşmesi ile başlayan süreçte İsrail devletini ilan etmelerinin ardından yaşanan 1948 ve 1967 Savaşları ile başlattıkları işgaller ve sistematik yerinden etmeler *düzen ve yerleşirme* ilişkisi bağlamında incelenecektir.

2. Topraksız Bir Halktan Bir Başka Halka: 1948 Arap-İsrail Savaşı

Arap-İsrail çatışmasının nedenlerini dini savaşların uzantısı, Batı sömürgeciliğinin bir sonucu ve iki toplum arasında şiddeti tahrik ederek fanatik şekilde davranan Siyonistler ve Arapların anlaşmamakta direnmeleri olarak gösteren çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu çalışmada ise Araplarla Yahudileri karşı karşıya getirenin her şeyden çok aynı topraklar üzerinde "düzen ve yerleşirme" iddiasıyla nihaf belirleyici olarak karar verme tekeline sahip olmak istemelerinin ve bu amaç doğrultusunda birbirlerini *kamusal düşman* kabul ederek dışlamalarının çatışma ve savaşa neden olduğu savından yola çıkılmaktadır. Kurulan İsrail devletinin hali hazırda mekân üzerinde yerleşmiş olan Filistinlileri varoluşsal anlamda *yabancı ve öteki* kabul ederek işgaller ve çeşitli iskân planlarıyla yerinden etmesi karşısında Filistinli kimliği kazanmaya başlayan Araplar, yaşadıkları topraklarda "düzen ve

¹ Schmitt Leviathan ile bir deniz gücü olan İngiltere'yi, Behemoth ile bir kara gücü olan Rusya'yı sembolleştirmektedir.

yerleştirme" tekeline yani siyasal egemenliğe sahip olabilmek ve işgal edilmiş topraklarını geri alabilmek amacıyla kurumsal ve askeri mücadeleye başlamışlardır.

Filistin'e 1882'de yapılan ilk *aliyah* ile Araplar ve Yahudiler arasında başlayan çatışma, 1917 Balfour Deklarasyonu'nda İngiltere'nin Yahudilerin Filistin'de devlet kurmasını desteklemesi ile açığa çıkmıştır (Kumaraswamy, 2009, s. 46). Tek bir mekân olan Filistin üzerinde yaşayan Yahudilerin toprağı ele geçirme ve kendi düzenlerini yerleştirme arzusu ile tüm ülkenin mülkiyetine sahip olacak bir devlete sahip olma hedefi çatışmayı beraberinde getirmiştir. Öte yandan Schmitt'in belirttiğı gibi bu çatışma ve mücadeleler hem Yahudiler hem de Filistinli Araplar için siyasal varlık ve birlik oluşturma sürecini başlatmıştır.

Osmanlı yönetiminde güney Suriye'nin bir parçası olan Filistin, İngilizlerin 1917 Aralık'ında Kudüs'ü ele geçirmesiyle Osmanlı idaresinden çıkmış, 1920'ye kadar önce İngiliz askeri yönetimine, 1920 *San Remo Konferansı* ile İngiliz sivil manda yönetimine geçmiştir. İngiltere'nin Fransa ile 1916 yılında yaptığı *Sykes-Picot Anlaşması* ve Şerif Hüseyin'e verdiği sözün yanı sıra 2 Kasım 1917'de ilan ettiği *Balfour Deklarasyonu* Osmanlı topraklarını paylaşma planlarını oluşturmuştur. Deklarasyonu 1918 yılı içinde sırasıyla Fransa, İtalya ve Amerika kabul etmiş ve destek vermiştir. Yahudilerin anavatan davasında bir dönüm noktası olan deklarasyon ile Filistin'e yapılan Yahudi göçleri İngiliz manda yönetimine karşı Arapların büyük tepkisine yol açmıştır (Armaoğlu, 1991, s. 133-134).

İngiliz kabinesinin ABD ve Rusya'daki Yahudi grupların hükümetlerini savaşta yönlendirmede ve savaşta tutmada etkili olacağını düşünmesinin yanı sıra, Londra'daki Siyonist sözcü Hayim Weizmann'ın ikna edici ve ısrarcı bir hatip olarak Siyonizmi İngiliz kabinesinin gündeminde tutması, kabinenin Siyonizmin İngiltere'nin çıkarlarına hizmet etmede kullanılabileceğine inanması, Yahudi yerleşimini desteklemenin bölgede İngiliz varlığını gerektireceğı dolayısıyla Süveyş Kanalı ve komşu topraklardan Fransa'yı uzak tutacağı düşüncelerine dayanan gerekçeler birleşince Filistin'de Siyonist hedefleri destekleyen *Balfour Deklarasyonu* onaylanmıştır. Buna göre Krallık Hükümeti'nin Filistin'de Yahudi halkı için bir milli yurt kurulmasını uygun karşıladığı ve bu amaç için elinden geleni yapacağı, aynı zamanda Filistin'deki Yahudi olmayan toplumların sivil ve dini haklarına zarar verecek bir uygulamaya gidilmeyeceğı bildirilmiştir (Cleveland, 2008, s. 270-271). Deklarasyon, Siyonist hedeflerin gerçekleşmesinin kapısını aralamış; ancak Yahudilerin Filistin toprakları üzerinde yerleşerek milli yurt kurabilir olduğu kararı İngiliz yönetimi tarafından alındığı için Yahudilerin Filistin'de *düzen ve yerleştirme* bağını kurması bir ideal olarak kalmaya devam etmiştir. Bunun nedeni *düzen ve yerleştirmenin* öncelikle hiçbir denetime tabi olmamayı ve kendi durumuyla ilgili karar verme tekeline sahip olmayı gerektirmesidir. Öte yandan, Filistin'de Yahudilere onay verilen milli yurt içinde Filistinli Arapların nasıl bir yerleştirmeye sahip olacağı söz konusu dahi edilmemiştir.

Lloyd George hükümeti deklarasyonun İtilaf devletlerinin tamamının çıkarına uyduğuna ve bir mutabakat sağlanarak ortaya konulmuş olduğuna dikkat çekmiştir. Bu bağlamda Balfour Deklarasyonu Kramer'e (2016) göre henüz Milletler Cemiyeti ve BM oluşturulmadan önce İtilaf Devletleri'nin mutabakatıyla uluslararası düzenin modern versiyonun ve Filistin'in MC kurulduktan sonra neden İngiliz manda yönetimine bırakıldığının göstergesi olmuştur.

1881'de Rusya'da Yahudilere yapılan katliamlar sonucunda Filistin'e ilk Yahudi göçleri başlamış, Yahudilerin tek halk olduğu ve kendi devletlerine sahip olmaları gerektiğı anlamına gelen modern Siyonizm ortaya çıkmıştır. Odessalı bir Yahudi olan Leo Pinsker, *Kendi Kendini Kurtarma* başlıklı bir kitap yayımlayarak Yahudi azınlık olarak yaşamının getirdiğı yüklerle karşı, Yahudilerin toprağın nerede olduğuna bağlı olmaksızın bir toprağına sahip olmaları gerektiğı fikrini öne sürmüştür. Ancak dini geleneklere bağlı çevrelerden olan

Siyonistler, Hibbat Zion (*Sion'u Sevenler*) Derneği'ni kurarak Filistin'deki yerleŐimlerde yaŐayacak idealist küçük grupları örgütlemişler, 1882-1903 yılları arasında ilk aliyahı gerçekleŐtirmişlerdir (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s.124). Siyasal olanın belirlenmesi yoluyla tanımlanan *düzenin* sağlanması ancak bir uzam olarak toprağın sınırlandırılması yani *yerleştirme*yle mümkündür. Bu bağlamda Yahudiler, Siyonizm ile siyasal bir varlık olarak hayatta kalabilmek amacıyla Filistin topraklarında yerleŐmeyi hedef edinmişlerdir.

Kudüs ile eş anlamlı olarak kullanılan *Siyon* kelimesinden gelen Siyonizm, Yahudilerin tekrar Filistin'e dönerek Süleyman mabedini yeniden inşa etme idealini sembolleştirmektedir (Cohen, 2015, s.6). 1897'de Theodor Herzl'in I.Siyonist Kongresi'nde Doğu ve Batı Avrupa Siyonistlerini ilk kez biraraya getirmesi ile Siyonizm hedefi Yahudi milleti için Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak olan uluslararası bir hareket haline dönüşmüştür (Simon, 2015,s. 10). Dolayısıyla harekete geçiriciliğini dini niteliğinden alan bir *düzen ve yerleştirme* ideali olarak ortaya çıktığı görölmektedir.

Avrupalı yüksek orta sınıf paradigmasına sahip olan Herzl'in "*Yahudi Devleti*" kitabında ortaya koyduğu devlet kavramı özünde yapay bir kurgulama olması bakımından Fransız Devrimi'nin devlet kavramına benzemektedir. Herzl, Siyonist Kongre öncesi devletin Filistin'de değil de Arjantin veya Britanya'nın Doğu Afrika'sında kurulmasını kabul etmeye hazırdır; ancak kongre sonrası *Dünya Siyonist Örgütü*'nün kurulmasıyla Doğu Avrupalı Siyonistler Filistin'i tercih ederek devletin yerleşim meselesini karara bağlamışlardır. Buna göre Yahudi devleti, bir yandan toprak satın alımıyla bir yandan diplomasi ve büyük devletlerin cesaretlendirmesi yoluyla kurulacaktır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 125). Siyonist Yahudiler, üzerinde örgütlenecekleri toprak parçası olarak Filistin'i dini saiklerin yanı sıra milliyetçi saiklerle belirlemişlerdir.

Osmanlı Devleti tarafından 1883'te Yahudilerin Filistin'de üç ay kalmasına izin veren *kırmızı tezkere* uygulaması başlatılmasına rağmen, daimî ikâmet amacıyla Filistin'e gelen Yahudi göçmenlerin yerleŐmelerinin önüne geçilememiŐtir. 1867'deyabancı devlet vatandaşlarına gayrimenkul edinme hakkı tanıyan nizâmnamenin çıkarılmasıyla 1880-1914 yılları arasında Filistin'de 650 bin dönüm arazi, Yahudi şahıs ve kuruluşların eline geçmiştir (Yagi,1983,s. 73).

"*Topraksız bir halk için halksız bir toprak*" sloganıyla (Kamrava, 2005, s. 78) Filistin'i insansız, tamamen boş arazilerden oluşan bir coğrafya gibi gösteren Theodor Herzl gibi Siyonistler, Filistin'e göç edecek Yahudilere yer açmak için yerli Arap halkın bölgeden sürölüp yok edilebileceğine inanmışlardır (Pappe, 2011, s. 2). Doğu Avrupa'daki sosyalist Siyonistler ise Filistin'de Yahudi işçiler tarafından kurulan ve yönetilen bir devlet fikrini ortaya koymuşlardır. Özellikle 1905 sonrasında Rusya'da yaşanan katliamlar sonucunda 1904-1914 yılları arasında ikinci *aliyah* ile Filistin'e göç eden sosyalizm etkisindeki Yahudiler *kibbutz* adı verilen komün şeklindeki Yahudi yerleşim birimlerini oluŐturmaya başlamışlardır (Medoff, 2009, s. 125). Henüz Yahudi devleti kurulmadan önce Yahudilerin "*göçler, toprak alımları ve kibbutz*" gibi yerleşim politikalarıyla Filistin'de düzen kurma çalışmalarına giriştiği görölmektedir.

Milletler Cemiyeti'nin Filistin'deki İngiliz mandasını tanımasının ardından manda yönetimi Balfour Deklarasyonu'nu ve resmî dil olarak İbrance'yi kabul etmiştir.Millî yurt terimini Yahudi devleti şeklinde yorumlayan Siyonistler, manda yönetiminin kendileriyle işbirliği yapacağı beklentisine girmişlerdir. Öte yandan deklarasyonda, nüfusun yüzde 85'ini oluşturan 666.258 kişilik Arap çoğunluğun haklarına zarar verilmeyeceği de söylendiğinden İngiliz mandasının sürdüğu yirmi sekiz yıl boyunca bu iki amacın birden nasıl gerçekleŐtirileceđi yanıtız bir soru olarak kalmıştır (Cleveland, 2008, s. 273).

İki savaş arası dönemde İngiltere, Araplarla Yahudileri uzlaŐtırarak Filistin topraklarını bu iki millet arasında taksim etmek istemiş; ancak Balfour Deklarasyonu'nun

Milletler Cemiyeti tarafından İngiliz manda esaslarına dahil edilerek resmîleştirilmesi Arapların İngiltere'ye karşı olan güvensizliğini arttırmış ve İngiliz manda yönetimiyle işbirliği yapmayı reddetmelerine neden olmuştur (Türel, 2016, s. 44). İngilizler Yahudi millî yurdunun Filistin halkının tümüne Yahudi milliyeti verilmesi anlamına gelmediğini; ancak Yahudi halkının Filistin'de olma hakkının bulunduğunu bildiren 1922 tarihli *Beyaz Kağıt* ile Siyonist istekler ve Arap toplumunun durumu arasında bir denge kurmayı amaçlamışlarsa da belirsizlikler devam etmiştir. Kendisi de bir Yahudi olan İngiliz Yüksek Komiseri Sir Herbert Samuel, üniter bir devlet altında bütünleşmiş siyasal bir topluluk yaratılması fikriyle Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi temsilcilerden oluşacak bir yasama meclisi ve 1922 Anayasası'nı önermiş; ancak Arap liderler Balfour Deklarasyonu'nu iptal etmeyecek herhangi bir meşru hükümete yer almayacaklarını bildirerek öneriyi reddetmişlerdir. Bu nedenle Filistin yalnızca manda yüksek komiseri ve kadrosu tarafından yönetilmeye başlamıştır (Cleveland, 2008, s. 274-75). Kendi siyasal örgütlerini ve ekonomik faaliyet alanlarını inşa eden Arap ve Yahudi toplumlar, kendi toplumları arasındaki dayanışmayı arttırırken iki toplum arasında giderek çatışmacı bir durum söz konusu olmaya başlamıştır.

Yahudilere toprak alımında ekonomik güç sağlayan Dünya Siyonist Birliği'nin kurulması ve bölgedeki Arap toprak sahiplerinin teklif edilen cazip fiyatlar karşısında topraklarını satmasının yanı sıra 1920 sonrası İngiliz manda yönetiminin Yahudilere bölgede toprak edinme izni vermesiyle Yahudilerin Filistin'de toprak sahibi olması hızlanmıştır. Yahudi Kolonizasyonu Derneği'nin, zengin Yahudilerin, Siyonist hareketin *Filistin Ofisi* tarafından kurulan *Yahudi Milli Fonu ve Filistin Toprak Geliştirme Şirketi* toprak satın almayı desteklemiş ve arttırmıştır. 1918 yılında Filistin'deki Yahudi toprakları 418.000 dönümü bulmuş; İngiliz manda yönetiminden 1939 yılına kadar ise bu rakam 1.543.000 dönüme çıkmıştır (Armaoğlu, 2016, s. 25-27). Yahudilerin toprak üzerinde hızla yerleşmeye başlaması Araplar ve Yahudiler arasındaki çatışmanın temel unsurunu oluşturmuştur. Filistin'in hali hazırda yerleşik halkı olan Araplar, manda yönetimi altında siyasal olanı belirleyecek bir karar verme tekeline sahip olmadıklarından yerleşik buldukları topraklar üzerindeki düzenleme gücüne de haiz olamamışlardır. Yahudi göçleri ve toprak alımları *düzen ve yerleştirme* ilişkisinin özelliği olan *ele geçirme* (Landnahme) yoluyla Yahudilerin kendilerini homojen siyasi birlik olarak tanımlamalarının ilk aşamasını oluşturmuş; Araplar, kurulacak siyasal birimin *ötekisi* olarak dışarıda bırakılmıştır.

Filistinli Arapların yerleşime karşı ilk örgütlü tepkisi 1918 ve 1919'da büyük şehirlere kurulan Müslüman-Hıristiyan derneklerinin yerel şubelerinden gelmiştir. Kudüs'te bu derneklerden gelen delegelerle *I.Filistin Arap Kongresi* toplanmış, 1920 yılındaki üçüncü kongrede Musa Kasım el-Hüseyni liderliğinde bütün Filistinlileri temsil ettiği iddiasıyla bir *Arap İcra Kurulu* kurulmuştur. Ancak kurulun yaygın idari mekanizması olmayan bir eşraf koalisyonu şeklinde yürütülmesi ve İngilizlerce ancak zaman zaman meşruluğunun kabul edilmesi sonucunda etkili bir iletişim kanalı haline gelmesi söz konusu olmamıştır (Cleveland, 2008, s. 275).

Kendilerini millet terimi yerine aile, kabile, köy ve din temelinde tanımlayan Filistinli Arapların çok parçalı yerel siyasi kültüre sahip olmalarının yanı sıra, Filistin'in büyük Suriye'nin bir parçası olarak kabul edilmesi ve toprak temelli milliyetçiliğin gelişmemiş olması, bununla birlikte Filistin milliyetçiliğine dair bir işaretin Arap milliyetçiliğine rakip olarak görülmesi neticesinde Filistin milliyetçiliğinin gelişimi ancak I.Dünya Savaşı'ndan sonra belirginleşmeye başlamıştır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 126-127).

Güç ve prestijlerini toprak sahipliğinden alan ve hükümet ile halk arasında aracılık yapan şehirli yerel eşrafın yürüttüğü Filistin Arap liderliği, Balfour Deklarasyonu ve Yahudi göçünün teşvik edilmesiyle bir yandan İngiliz emperyalizmi ve Siyonist isteklerle, diğer yandan hiçbirinin Weizmann'a gösterilen saygıya sahip olmadığı Londra'da Filistin davasını

sunmak ve savunmakla karşı karşıya kalmışlardır. Öte yandan Arap İcra Kurulu ve Kudüs'ün önde gelen eşraf ailesi olan Naşâşibiler ile el-Hüseyniler arasındaki rekabet ve bu rekabetin İngilizlerce kullanılması Filistin'deki siyasal faaliyetlerin zayıflatmasına yol açmıştır. (Cleveland, 2008, s. 276). Kriz anındaki gruplaşmalar sırasında Filistinler arasında yönlendirici, karar verici bir liderin yokluğu yerleşik oldukları topraklar üzerinde siyasal birlik sağlayamamalarına neden olmuştur.

1921'de *Nebi Musa* ayaklanmaları ile ilk büyük çaplı Arap-Yahudi çatışması başlamış, ardından 1928-29 yılları arasında Kudüs'te biri diğerinin kutsal toprakların tek sahibi olacağından şüphelendiği Yahudiler ve Müslümanlar arasında *Ağlama Duvarı Ayaklanmaları* sonucunda büyük çatışmalar yaşanmıştır. Yaşanan olayların ardından İngiliz manda yönetiminin oluşturduğu Shaw Komisyonu, Arapların topraksız kaldıkları ve toprak alımlarıyla ekonomik olarak geleceklerinin yok edildiği endişesiyle Yahudilere karşı mücadeleye giriştikleri sonucuna varmıştır. Bunun üzerine İngilizler, 1930 *Passfield Raporu*'yla Yahudi göç dalgası ve toprak alımını sınırlandırmıştır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 130-131). Filistinli Arapların yerleşik olduğu topraklar üzerinde, Yahudilerin Arapları dışlayarak homojen bir siyasal birlik içinde yerleşmek istemesi sonucunda başlayan çatışmalar, iki taraf için de gerçek bir olasılık olarak kamusal düşmanın belirlendiği siyasal süreci de beraberinde getirmiştir.

İngiliz ve Amerikan Yahudilerinin ileri gelenlerinin desteğiyle Weizmann'ın başlattığı kampanya sonrası İngiliz hükümeti 1931 yılında Passfield Beyaz Kağdı'nı geri almıştır. Arapların *Kara Mektup* olarak nitelendirdiği belge sonrasında Filistin'deki çatışma ve ayaklanmalar artmaya başlamıştır. İngiliz manda valisi Samuel tarafından İslamî kurumların yönetimini ele alması amacıyla kurulan *Yüksek Müslüman Konseyi*'nin başkanı olan ve iki savaş arası dönemde Kudüs müftüsü olarak Filistin Arap topluluğunun liderliğini üstlenen Hacı Emin el Hüseyini'nin ılımlı liderliğine duyulan tepki, dünyadaki ekonomik bunalım ve işsizlik beşinci aliyahın büyük çaplı Yahudi göç dalgasıyla birleşince 1936 yılında Arap halkı arasında Siyonizme, İngiliz emperyalizmine ve yerleşik soylulara karşı kendiliğinden gelişen ayaklanmalar başlamıştır. İngiltere'nin Yahudilere göç ve arazi satımını kısıtlaması ve demokratik bir hükümet kurması talepleriyle grev yapılmış, *Arap Yüksek Komitesi* kurulmuştur (Cleveland, 2008, s. 286). Neticede Yahudi yerleşim ve kurumsallaşma çalışmaları ve İngiliz manda yönetimi karşısında Araplar da yaşadıkları mekânda düzenleme gücüne sahip olabilmek amacıyla mücadeleye girişmişler ve kurumsallaşmaya başlamışlardır.

Öte yandan İngiltere ayaklanmayı bastırması, görevlendirdiği Peel Komisyonu (1937) Filistin'in Arap ve Yahudi devletleri olarak bölünmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Araplar bu tavsiyeyi hak ihlali olarak değerlendirdiklerinden Yahudiler ise Yahudi devletine ayrılan alanı yetersiz bulduklarından komisyon raporunu reddetmişlerdir. Aynı nedenlerle 1939 yılında yeni bir Arap isyanı başlamış, Araplar bu kez istedikleri sonuca ulaşmışlardır. Bu isyanın sonucunda İngiliz manda yönetimi Yahudi göçü ve toprak alımını kısıtlamıştır (Cleveland, 2008, s. 287-291). Bu durumun etkilerinden biri de Siyonist liderlere Yahudi millî yurdunun İngilizlerin uyguladığı Yahudi göçmen kotalarıyla kurulamayacağını göstermesi olmuş, Yahudi devletinün güce başvuru olarak kurulması gerektiği kararlaştırılmıştır.

Arap ayaklanması, İngiliz mandasını sona erdirmeyi başaramasa da İngiliz sömürge tarihinin en başarısız yönetimi olarak nitelendirilmeye başlanan Filistin politikası gözden geçirilmek zorunda kalmıştır. Öte yandan, Avrupa'da yaklaşan savaş, petrol havzalarına sahip olması ve Hindistan'a giden yol üzerinde bulunması sebebiyle Ortadoğu'nun stratejik önemi artmış, İngilizler, gelecekte Arap devletleriyle işbirliği sağlama düşüncesiyle, Filistin'deki politikalarında değişikliğe gitmişlerdir (Tekdal Fildiş, 2012, s. 338). Öte yandan ayaklanmalar, Araplar arasında kurumsal bir değişim yaratmış, Arap Yüksek Komitesi'nde

farklı görüşlere sahip Arap önderlerin yer alması kısmen Filistin birliğini sağlamıştır. Ayaklanmalar, Filistin ulus inşa sürecinde büyük fayda sağlamışsa da süreç, devlet inşası için aynı şekilde işlememiş, milis kuvvetlerinin birleştirildiği bir Filistin ordusu kurulamamıştır. İngiliz siyaseti milliyetçi hareketleri kısıtlamış, Araplar arasında *Filistin, Büyük Arap Devleti* ve *Büyük Suriye Devleti* idealleri arasında birlik sağlanmamıştır. Toprak kiralama sistemleri ve Yahudilerin toprak alımlarıyla fellahlar topraksız kalmış, yaşanan ekonomik bunalımın yanı sıra siyasi bölünmüşlük ve liderlikten yoksunluk devlet öncesi yapıların oluşumunu sekteye uğratmıştır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s.140).

1940'larda Araplar kurum inşa etme ve devlet öncesi yapılar oluşturmada Siyonistlerle yarışamayacak bir durumda ve siyasi bir liderlikten yoksun iken 1929'da kurulan *Yahudi Ajansı* ise Yişuv'un yarı hükümeti haline gelmiştir. Yahudi İşçi Federasyonu Histadrut, Yişuv ve gelecekteki İsrail devletinin ideoloji ve politikasında karar verici bir rol üstlenmiştir. Bütün mülkiyetin topluma ait olduğu ve sorumluluğun paylaşıldığı kolektif tarım yerleşim yerleri olan kibbutzlar ve Histadrut Yahudi canlanması idealinin sembelleri haline gelmiştir. Öte yandan *Haganah* adındaki askerî birlik, kurulması hedeflenen siyasi birliğin savunma gücünü oluşturmuştur. 1930'da *Mapai Partisi*'ni kuran Yahudiler Ben Gurion'u parti liderliğine getirmişlerdir (Cleveland, 2008, s. 279-280). Düşman / öteki olarak belirledikleri Araplar ile Filistin toprakları üzerinde çatışarak siyasi olanı göçler, toprak alımları, kibbutzlar ve çeşitli kurumlar ve siyasi partiler ile henüz bir devlet kurmadan önce belirlemeye başlayan Yahudi Siyonistler için sıra, tanımladıkları siyasi alan içinde birliği sağlayacak temel unsur olan devleti kurmaya gelmiştir.

1944'te Yahudilerin İngiliz manda yönetimine karşı şiddet eylemleri artmış, Yahudi radikal milis gücü *Irgun* 1946'da İngiliz askeri karargâhı olan King David Oteli'ni bombalamıştır. II.Dünya Savaşı'nın bitimiyle İngilizler, 14 Şubat 1947'de Filistin sorununu yeni kurulan Birleşmiş Milletler'e devretmiştir. BM Filistin Özel Komisyonu hem Yahudilerin hem Arapların toprak taleplerini aynı derece haklı bulurken iki toplumun milli emellerinin uzlaşmayı engellediğini ortaya koymuştur. Komisyondaki üyelerin çoğunluğu toprağı Yahudi ve Filistin devletleri olarak ikiye bölmeyi, azınlıktakiler ise federal bir yapı içinde iki devletin birleştirilmesini önermiş, Yahudiler ilk öneriyi kabul ederken, Araplar her iki öneriyi de reddetmişlerdir. Bu durum, Arapların BM Genel Meclisi'ndeki oylamaya katılmasını engellemiştir. Avrupa'da yaşanan *holocaustun* ardından oluşan Yahudi sempatisi ve Yahudi Ajansı'nın yaptığı lobi ile ABD Başkanı Truman'ın desteği sonucunda Kasım 1947'de bölünme planı kabul edilmiştir. Araplara Gazze Şeridi, Celile, Nablus, Hebron bölgeleri; Yahudilere Tel Aviv, Hayfa, Negev, Hulley vadileri verilmiştir (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 135-136). İki devletin sınırlarının da toprakları boyunca kesintisiz devam etmemesi ve her iki halka mensup küçük grupların diğerinin topraklarında sıkışık kalması yıllarca sürecek olan Arap-İsrail Savaşı'nın çıkmasında önemli etkenlerden biri olmuştur. Siyaseten var olabilmek halkın kendi kaderini tayin etmesine bağlı olduğundan BM'nin Filistin kararı sonucunda ne Yahudiler ne Araplar istisna anında verilen karara dayanan bir egemenliğe sahip olabilmişlerdir.

Arap devletleri, BM kuruluş bildirgesine aykırı olduğu gerekçesiyle taksim kararına muhalefetlerini açıklamış, Filistinli Araplar, kendi ata topraklarında yaşayan yerli Arap çoğunluğun bir gecede yabancı hakimiyet altında yaşayan azınlığa dönüşmesine karşı çıkmışlardır. Toprağın sadece %6'sını elinde tutan Yahudilere, ülkenin %55'inin verilmesini *holocaustun* bedelini kendilerine ödetmek olarak nitelendirmişlerdir. İngiltere ise raporun onaylanmasını beklemeden 15 Mayıs 1948'de Filistin mandasının kaldırılacağını ilan etmiş ve İngiliz Yüksek Komiseri anahtarları paspasın altına bırakarak Hayfa'dan ayrılmıştır. İngiliz manda yönetiminin Filistin'den ayrılmasının hemen ardından Yahudi Mapai Partisi'nin başkanı Ben Gurion İsrail Devleti'ni ilan etmiştir (Tekdal Fildiş, 2012, s. 345-346). Belirleyici bir anda verilen devlet ilanı kararı İsrail için siyasi birliğin temel unsurları olan *devlet, halk ve hareket* arasındaki bağın kurulmasında önemli bir dönüm noktası

olmuştur.

İngilizlerin çekileceğini ilan etmesinden İsrail Devleti kurulana kadar geçen sürede Filistin tam bir kaosa sürüklenmiŐ, Arap milisleri ile disiplinli Haganah gleri arasında yaşanan g dengesi olmayan çatışmalar sonucunda Araplar, topraklarını ve evlerini terkederek kaçmak zorunda bırakılmıŐlardır. Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak, İsrail'e savaş ilan etmiş, savaş Arap güçlerinin yenilgisi ile sonuçlanmıŐtır. Savaşı kazanan İsrail, 1947 BM Taksim Planı'nda kazandığı %52'lik Filistin toprağını %78'e çıkarmıştır. Savaşın bitiminde Arap devletleri, İsrail ile görüŐme yapmak ve fiilen İsrail'i tanımak istemediklerinden ateşkes BM'nin araya girmesiyle yapılmıŐtır. Buna göre İsrail, Sina yarımadasının büyük bir kısmını ve Kudüs'n batısını, Mısır Gazze Şeridi'ni, Ürdün Batı Şeria'yı almıŐ; Filistin toprakları İsrail, Mısır ve Ürdün arasında paylaŐılmıŐtır (Goldschmidt-Davitsen, 2008, s. 389). Kriz anının ve karŐıtlıklara dayanan mücadelenin son noktası olan 1948 Arap-İsrail Savaşı ile İsrail, toprak ele geçirmek suretiyle mekân üzerinde siyasal düzen ve egemenliğini görünür hale getirmiştir. Arap devletleri ise İsrail'i düşman ilan ederek Filistin'i kurtarmak amacıyla baŐlattıklarını ne sürdükleri savaşın sonunda Filistin topraklarından kendileri de pay almıştır.

GörünüŐte Arap Birliği'nin otoritesi altında hareket eden Arap devletleri kendi çıkarlarına öncelik vermiŐ ve savaş alanında koordinasyon eksikliği yaŐamıŐlardır. Öte yandan sayıca üstün bir ordu toplayan İsrail kuvvetleri, Yahudi halkının varlığı için ölüm kalım mücadelesi vermiştir. Savaş sonunda İsrail, homojen bir Yahudi devleti kurma amacıyla *D Planı* olarak adlandırdığı Arap köylerinin sürekli iŐgaline ve yok edilmesine dayanan bir kampanya baŐlatmıŐ, Filistinli Araplar arasında artan korku kitlesel glere neden olmuştur. Filistin'in Arap ve Yahudi sakinleri arasındaki çatışmalar Arap-İsrail çatıŐmasına dönüŐmüŐ, 1948 yenilgisi Araplar için *felaket* sözcüğü ile eŐanlamlı hale gelmiştir (Cleveland,2008, s. 299).

Savaşın sonucunda bir milyondan fazla Filistinli Arap yerinden edilmiş, Araplar komşu ülkelere iltica etmek zorunda kalmış ve bir mülteci meselesi ortaya çıkmıştır. Arap lkeleri içinde en güçlü orduya sahip olduğu düŐünülen Mısır, savaşta en ağır yenilgiye uĐramıŐ ve Kral Faruk devrilmiŐ yerine sosyalist-cumhuriyetçi Yarbay Cemal AbdülNasır geçmiştir. Yeni kurulan İsrail devletinin ordusu karşısında beŐ Arap devletinin askeri gücünün yenik düŐmesi sonucunda Araplar arasında milliyetçilik artmış ve Arap milliyetçiliği hareketi başlamıştır. Ateşkes anlaŐmalarıyla sonuçlanan savaşın sonucunda barış yapılmadığından Arap devletlerinin yenilginin intikamını alarak İsrail'i ortadan kaldırma düŐünceleri, Arap milliyetçiliği ile birleşince bundan sonraki Arap-İsrail savaşlarının tohumları atılmıŐtır (Armaoğlu, 2017, s. 299).

1948 Arap-İsrail Savaşı ile Yahudiler siyasal oluşturan çatışmanın en uç noktasında, üzerinde rgtlenecekleri toprakları savaŐarak ele geçirmiş ve siyasal birlik içinde kendi kaderini tayin eden bir halk olarak meknsızlıktan kurtulmuŐlardır. Düzenin sağlanması için gerekli olan birbirine karşıt gruplar arasındaki ihtilafın yumuŐatılması ve adil bölüşüm ise homojen bir Yahudi devleti kurma amacına kurban edilmiştir. Bir zamanlar canlarını kurtarmak için g etmek zorunda kalan mekânsız Yahudi halkı bu kez çok sayıda Filistinli'yi gce zorlayarak mekânsız bırakmıştır. İsrail için kurulan düzen ve yerleştirme ilişkisi, Filistinliler için kopmuŐtur).

3. Haziran 1967 Arap-İsrail Savaşı

1948 Arap-İsrail Savaşı ne bir sonuca ne de bir çözüme ulaştığından devlet olarak tanınma ve güvenlik arayışına giren İsrail misilleme, baskın, önleyici harekât şeklinde saldırgan bir savunma politikası izlemeye başlamış; malı mülkü elinden alınan Filistinliler ise İsrail, Arap ülkeleri ve uluslararası toplum tarafından ihanete uğradıkları düşüncesiyle devlet kurma arayışı içinde kurtuluş mücadelesine girişmişlerdir.

1948 Savaşı'nda elde edilen zafer İsrail'e ulus ve devlet inşa sürecinde zaman kazandırmış, daha fazla Yahudi göçmeni kabul etmek, ekonomik olarak kendine yeterli hale gelmek ve savunma sanayisini kurmak için silah ve teknoloji sağlayacak müttefikler bulmak en önemli gündem maddeleri haline gelmiştir. Mapai Partisi lideri, Savunma Bakanı ve Başbakan Ben Gurion ülke siyasetini yöneten bir lider konumuna yükselmiştir. 1948'den beri Filistinli mültecilerin sınır ihlallerinin yanı sıra 1954'de bir grup İsrail ajanının Mısır'daki İngiliz ve Amerikan mülklerine saldırarak² Mısır'ın Batı ile arasını açma çabası Mısır ve İsrail arasındaki gerginliği yükseltmiş, Nasr'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine önce İngiliz ve Fransız birlikleri ardından İngiltere'nin onayıyla İsrail birlikleri, misilleme yoluyla gücünü göstermek ve Orta Doğu'nun yapısını İsrail lehine değiştirebilmek amacıyla, yöntem olarak savaşı kullanmak isteyen Ben Gurion'un aldığı karar ile 1956'da Süveyş Kanalı'na saldırmışlardır. Harekâtı Amerikan baskısı durdurmuş, İngiltere, Fransa ve İsrail saldırganlıkları nedeniyle BM tarafından ekonomik ambargo ile cezalandırılmışlardır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 465-468). Schmitt'e göre toprak üzerinde hak iddia eden ve doğaları gereği çatışmaya yatkın olan insanların oluşturduğu siyasal birlik olan devletlerin savaşması en önemli antagonizmayı içinde barındırdığından kaçınılmazdır. Bu bağlamda henüz savaştan yeni çıkmasına rağmen İsrail, siyasal varlığını güvenceye alabilmek ve güçlü bir devlet olarak tanınmak amacıyla düşman olarak belirlediği Mısır'a karşı yeni bir savaşa girişmiştir.

1948-58 yılları arasında henüz organize olamayan Filistinliler ise sorunlarının çözümünü Arap ülkelerinden beklemiş; ancak Mısır ve Suriye'nin Arap Birliği'ni kurma çabalarının başarısızlıkla sonuçlanmasıyla bu beklentinin gerçekleştiği anlaşıncaya Filistin milli bilinci oluşmaya başlamıştır (Bileydi Koç, 2006, s. 164). İsrail sınırında kalan topraklardan göç etmek zorunda bırakılan Arap nüfus ile ortaya çıkan büyük mülteci kampları, Filistin milli bilincinin oluşumunda etkili olmuştur (Cleveland, 2008, s. 395). Bağımsız bir Filistin devletine sahip olmak amacıyla 1964 yılında *Filistin Kurtuluş Örgütü* kurulmuş, 1947 Taksimi'nin reddedildiğini ve Filistin kurtuluşunun Arap milletinin sorumluluğunda olduğunu bildiren *Filistin Milli Misakı* kabul edilmiştir (Koskas, 1998). Başkalarının kendileri için savaşması sonucunda üzerinde yaşadıkları mekândan çıkarılmaya ve mekânsız bir halk olmaya zorlanan Filistinliler, mekân üzerinde yeniden egemenlik sahibi olabilmek ve siyaseten var olabilmek amacıyla Schmitt'e göre kaçınılmaz olan dost-düşman ayrımını yaparak İsrail'e karşı bağımsızlık mücadelesine girişmişlerdir.

Arap devletlerinin Yahudi yerleşimi için daha fazla toprak arayışına girerek saldırıya geçeceğini düşündükleri, Batı emperyalizminin yayılmacı bir kolu olarak gördükleri İsrail karşısında zafer elde etme ve Filistin'i kurtarma amacı; İsrail'in ise tanınmak ve uzun süreli güvenliğini sağlamak isteği *Haziran 1967 Savaşı*'na giden yolun taşlarını örmüştür. 1967 Mayıs'ında Sovyet istihbaratının yanlış bir bilgi olarak paylaştığı İsrail'in büyük çaplı askeri harekâta hazırlandığı bilgisini alan Nasır, Sina yarımadasına asker göndermiş ve BM güçlerinin bölgeden çekilmesini istemiştir. Bu sırada Suriye, Ürdün ve Irak, Mısır ile bir

² Levon Olayı

savunma anlaşması imzalamıştır. BM güçlerinin Mısır ve İsrail arasında kalkan görevi gören alandan çekilmesi ve Nasır'ın Tiran Boğazı'nı kapatmasının ardından 5 Haziran 1967'de İsrail hava kuvvetleri Mısır hava kuvvetlerine saldırmış, ikinci Arap-İsrail Savaşı başlamıştır. Tartışmasız bir hava üstünlüğüne sahip olan İsrail birlikleri Süveyş kanalına kadar ilerlemiş, 9 Haziran'da Mısır ve İsrail ateşkes yapmıştır. Altı gün süren savaşın sonunda Mısır 1975'e kadarki Süveyş kanalı gelirlerini, Sina petrol kuyularını; Ürdün Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Beytüllahim'i; Suriye Golan tepelerini kaybetmiştir (Cleveland, 2008, s. 374-376). Görece yeni kurulan İsrail Devleti savaş ve toprak alımları üzerinden çatışmayı sürdürerek siyasal egemenliğinin devletler arası alanda tanınması amacıyla barışı ve yerleştiği bölgede düzen sağlamayı güvenliğe tercih etmiştir.

İsrail topraklarını üç katına çıkararak güvenliği için önem verdiği stratejik derinliği kazanmış ve tam bir barış ve tanınma karşılığında değiş tokuş edebileceği topraklara sahip olmuştur. Öte yandan 1967 yenilgisi, Arap liderlerinin ve Arap Birliği fikrinin güvenilirliğini ortadan kaldırmış, Filistin'den yeni bir göç dalgasına yol açmıştır. Tarafların görüşmeye yanaşmaması sonucunda *BM Güvenlik Konseyi* savaş ile toprak elde edilmesine ve güç kullanımına izin verilmeyeceğini ve bölgedeki her devletin tanınmış sınırları dahilinde barış içinde yaşama hakkının olduğunu bildiren *242 sayılı kararı* çıkarmıştır. Filistinli mülteciler sorununa adil bir çözüm getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İsrail, Mısır ve Ürdün kararı onaylarken Suriye ve Filistin örgütleri reddetmiş, karar, bir barış anlaşması için temel oluşturamamıştır. PanArabizmi başarısızlığa uğratan Haziran Savaşı yerel milliyetçilikleri öne çıkarmış, Filistin askeri ve siyasal örgütlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 469-470).

BM'nin aldığı kararın Schmitt'in siyasal yaklaşımına göre barış getirmeyeceği başından beri aşikâr bir durumdur. Schmitt'e göre insanoğlu var olduğu sürece mekân üzerinde yerleşmek ve toprağı ele geçirmek (*landnahme*) isteyeceğinden çoğulcu devletler arasında savaş ihtimali zorunlu bir sonuç olmasa da siyasal varlık olabilmenin ön koşulu olarak durmaktadır. Dolayısıyla savaş, liberal yaklaşımın aksine Schmitt'e göre toprak ele geçirmenin bir yolu olarak varlığını korumaktadır. Tüm dünya tarihi kara ve deniz üzerinde hakimiyet kurma tarihi ise *düzen ile yerleştirme* arasındaki ilişkinin kurulabilmesi nasıl mümkün olacaktır? Schmitt, ele geçirilen mekânda yapılacak adil bölüşüm ile ülke içindeki ihtilafların çözülmesi yolunu işaret etmektedir. Savaş ihtimalinin ortadan kalkması, siyasal olanın ve siyasal birliğin ortadan kalkması anlamına geleceğinden Schmitt'e göre insanın varoluşunu tehlikeye atacak asıl tehlikedir. O halde devletlerin güvenlik ikilemi içinde yaşamak durumunda oldukları bir dünya fotoğrafı karşımıza çıkmaktadır. *Devlet, halk ve hareket* arasında siyasal birliği sağlama amacı 1967 Savaşı'ndan sonra Filistinlileri de milli bir direniş ve örgütlenme yoluna götürmüştür.

Ürdün'ün vatandaşlık hakkı tanınması dışında Mısır ve Lübnan'a iltica eden Filistinli mültecilerin kamplarda tutulması ve ev sahibi toplumlarla bütünleşmemesi, Filistinli kimliklerini canlı tutmuş, mülteciler, vatansızlıklarının Filistin'e dönmekle sona ereceği fikrini benimsemeye başlamışlardır. 1967'deki Arap yenilgisi sonucunda Filistinli militan gruplar anavatanlarını kurtarma sorumluluğunun kendilerine düştüğüne karar vermişlerdir. FKÖ Kahire temelli bürokratik eşraf grubundan, İsrail'e karşı silahlı mücadeleye adanmış bağımsız bir direniş örgütüne dönüşmüştür (Cleveland, 2008, s. 397). Filistinli mülteciler çıkarıldıkları topraklar üzerinde yeniden örgütlenmek ve düzen kurabilmek için örgütlü bir mücadele başlatmışlardır.

FKÖ'nün bağımsızlaşmasında örgütün nüfus sahibi olduğu Gazze'nin İsrail kontrolüne girmesi, Ürdün hükümetinin FKÖ faaliyetlerini yasaklaması ve savaşın sonunda Arap devletlerinin Filistin'in kurtarılması amacını terkederek kendi iktidarlarını korumaya yönelmeleri etkili olmuştur. Arap rejimlerinin İsrail karşısındaki yenilgiler sonucunda zayıflamasıyla Filistin gerilla eylemlerini kontrol etmek zorlaşmıştır (Al Jaro, 2019, s.27-

28).

Gazze Şeridi ve Ürdün'de faaliyete koyulan Filistin gerilla örgütlerinden biri olan El-Fetih, Yaser Arafat liderliğinde kurulmuş ve 1969 yılında çeşitli gruplardan oluşan FKÖ liderliğini üstlenmiştir. Filistin milliyetçiliğini bir ideoloji olarak benimseyen el-Fetih Filistin davasını Komünizm, Baasçılık ya da PanArabizm gibi doktrinlere bağlamamaya dikkat etmiştir. Filistinlilerden milli yurda hakkı olan bir halk olarak değil, mülteci sorunu şeklinde bahsettiği ve İsrail'e var olma hakkı tanıdığı gerekçeleriyle BM'nin 242 sayılı kararının reddedilmesi el-Fetih/FKÖ tutumunun değişmez bir ögesi haline gelmiştir. Filistin anavatanını geri almak için silahlı direnişin gerekliliği kabul edilmiştir (Cleveland, 2008, s. 398). Filistinli gerilla örgütleri, İsrail ile gerçek bir çatışma olasılığında yola çıkarak Filistin milliyetçiliğini sağlayacak toplumsal bizi oluşturmayı ve mekân üzerinde düzen ve yerleştirme ilişkisini kendileri için yeniden kurmayı hedeflemişlerdir.

1948 sonrası Arap-İsrail savaşları, çatışmayı Siyonist-Filistinli Araplar mücadelesi olmaktan çıkarmış ve İsrail ile Arap devletlerinin mücadelesine dönüştürmüştür. Filistinli Arapların farklı ülkelere dağılmaları ve mülklerini kaybetmeleri, Filistin'i güç kaybına uğratsa da çatışma sürecinin çözümü açısından önemlerini azaltmamıştır. Filistin'in kaybedilmesin ilk on yılına Arap devletlerinin Filistin'i kurtaracakları ve mültecilerin evlerine geri döneceği düşüncesi hâkim olmuş; ancak zaman geçtikçe Nasır gibi Arap liderlerin İsrail ile askeri çatışmaya girmekten kaçındıkları farkedilmiştir. Öte yandan Ürdün dışındaki Arap ülkelerinin Filistinli mültecilere çok ağır kısıtlamalar getirmesi *Filistin Kurtuluş Hareketi*'ni ortaya çıkaran zemini oluşturmuştur. Haziran 1967 Savaşı FKÖ'nün Arap devletlerinin güdümünden siyasi ve askeri düzeyde bağımsızlaşmasını sağlamıştır. Filistin milliyetçiliği, siyasi anlamda İsrail'in tamamen yok edilmesi amacını bırakarak Müslüman, Yahudi ve Hristiyanların barış içinde birarada yaşayabileceği, seküler, demokratik bir devlet fikrine yaklaşmış; askeri olarak ise Ürdün üzerinden gerilla savaşına yönelmiştir (Best, Hanhimöki, Kirsten vd., 2020, s. 478-479).

Savaşın sonunda ABD Dışişleri Bakanı Rogers'in ortaya koyduğu Mısır, Ürdün ve İsrail'in desteklediği bir barış planı, 1970 Temmuz'unda doksan günlük bir ateşkes sağlamışsa da taraflar ne işgal topraklarını geri vermeye ne de ne barışa yanaşmışlardır (Cleveland, 2008, s. 380).

Sonuç

İnsan doğasının kötü ve ele geçirme arzusunda olduğu yaklaşımından yola çıkan Carl Schmitt, siyasalı dost-düşman antagonizmasına dayalı somut bir mücadele olasılığı şeklinde tanımlamaktadır. Bu nedenle siyasal, belirli bir toprak parçası üzerinde örgütlenmiş bir halkın istisna anındaki nihai belirleyici durumu olan devletten önce gelmektedir. Schmitt, insan var olduğundan beri toprak üzerinde yerleşme ve düzen sağlama mücadelesi verdiği için ne tarafsız olduğunu söyleyen bir devlet ne de genel normlara dayanan hukuk kurallarının bu mücadeleyi gizleyebileceğini ya da bertaraf edebileceğini düşünmektedir. Dünya siyasetindeki her büyük değişiklik toprak ele geçirmek ile ilgili olduğundan, her temel düzen, mekan üzerindeki ele geçirme, sınırlama, bölüştürme, üretim ve tüketime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Düzen ve yerleştirme arasındaki ilişkinin ilk boyutunu ele geçirme (landnahme) oluştururken diğer boyutunu ise istisna anında egemenin vereceği somut kararlar oluşturmaktadır. Yerleştirme mülkiyet, iktidar ve tahakkümün sınırlarını belirlerken, düzen egemenin ele geçirdiği mekân üzerinde adil bölüşüm yapmasına ve ülke içinde ihtilafları yok ederek homojen bir birlik sağlamasına bağlı olmaktadır. Schmitt, ülke içinde egemenin belirlediği düşman ile mücadele olasılığı üzerinden yaratılacak bir ulus devletin "düzen ve yerleştirme" ilişkisinin varacağı en üst nokta olacağını öne sürmektedir.

Bu bağlamda Yahudiler büyük göçler ve toprak satın alımları ile yaşamlarını devam ettirebilmek, mekânsızlıktan kurtularak üzerinde siyasal birlik kuracakları bir devlete sahip

olabilmek amacıyla Filistin'e yerleşmeye başlamışlardır. Filistin'de mekân ve yerleşirme gücünü ele geçirmeye dayanan Siyonist idealler doğrultusunda kibbutz gibi sistemler ile göç ettikleri mekânı dönüştürmeye başlamışlar, Yahudi Ajansı, Haganah gibi yapılanmalar ile mekan üzerinde kurumsallaşmaya gitmişlerdir. Diplomasiyi etkin şekilde kullanarak kendi davalarını uluslararası alanda anlatmakta ve davalarına destekçi bulmakta başarılı olsalar da, İngiliz mandası altında yaşanan gelişmeler sonucunda, mekan üzerinde yerleşirme yapabilmenin gerçek bir çatışmaya dayanan siyasal egemenliğe sahip olmakla mümkün olacağı görüşüne varmışlardır. Aynı mekân üzerinde yerleşmek ve yerleşirme gücüne tek bir egemen olarak sahip olmak istedikleri için Filistin'deki Araplar ve İngiliz manda yönetimi ile çatışmaya girmişler, düşman belirleyerek siyasal varlıklarını ortaya koymuşlardır. Ben Gurion'un 1948 yılında kriz anında verdiği karar ile bağımsız İsrail devleti ilan edilmiştir.

Bunun üzerine Mısır, Suriye, Irak, Ürdün, Lübnan'dan oluşan Arap devletleri, İsrail devletini düşman olarak belirleyerek savaş ilan etmiş ancak beklemedikleri büyük bir yenilgi ile karşılaşmışlardır. 1948 Savaşı ile İsrail üzerinde siyasal açıdan düzen sağlayacağı toprakları savaşarak ele geçirmiş ve Arap devletlerinin savaş ilan ettiği egemen bir devlet olarak varlığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda Arap devletlerinin İsrail'e savaş ilan ettikten ve yenildikten sonra İsrail'i fiili olarak tanımamak için ateşkesle yanaşmamış olmaları düşündürücüdür.

1948 Savaşı korkutularak göçe zorlanan ve ekonomik açıdan göç etmek zorunda bırakılan Filistinli Araplar için yaşadıkları mekân üzerinde yerleşirme gücünü kaybettikleri dolayısıyla mekânsızlaşmaya başladıkları bir süreci beraberinde getirmiştir. Savaş sonucunda, Filistin topraklarının bir kısmı üzerinde yerleşirme gücünü ele geçiren İsrail'in siyasal açıdan homojen ve dışlayıcı bir düzen kurması, ateşkes halindeki savaşın süreceğinin göstergelerinden biri olmuştur. Ayrıca, Arap devletlerinin yeni kurulan İsrail karşında yenilgiye uğramaları sonucunda Max Scheler'in "iktidarsızlık ve tıkanma hali" olarak ortaya koyduğu "hınç" içinde itibarlarını kurtarmak amacıyla yeniden savaşa girme arzuları savaşın devam etmesinin nedenlerinden biri olmuştur.

İsrail, 1967 Savaşı ile üzerinde hakimiyet kuracağı mekânı genişletirken, bir kez daha yerlerinden edilen Filistinli Araplar arasında I. Dünya Savaşı'ndan bu yana gelişmekte olan milli bilinç somut olarak açığa çıkmaya başlamıştır. Siyaseten var olabilmek ve mekân üzerinde yerleşirme gücünü elde edecek siyasal birliğe sahip olabilmek amacıyla Filistinliler İsrail'e karşı örgütlü bir şekilde mücadele vermeye başlamışlardır.

Sonuç olarak 1948-1967 Savaşları ile İsrail mekân ve yerleşirme arasında bağı kurarak mekânsız bir halk olmaktan kurtulmuş, Filistinliler ise mekânsızlaşmaya başlamıştır. Yaşanan savaş ve çatışmaların diğer bir etkisi ise Filistinlilerin üzerinde yaşadıkları topraklar üzerinde egemenlik sahibi olabilmek amacıyla bağımsızlık mücadelesi verdikleri ve siyasal bir birlik olarak ortaya çıktıkları bir süreci başlatması olmuştur.

Makale Bilgileri

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.
Yazar Katkıları	Makale tek kişi tarafından kaleme alınmıştır.
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Article Information

Evaluation	Two External Reviewers / Double- Blind
Ethical Consideration	It is hereby declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and that all studies utilized were indicated in the bibliography.
Similarity Screening	Done – iThenticate
Ethical Statement	The study does not require ethics committee approval.
Author Contributions	This study was written by a single author.
Conflict of Interest	No conflict of interest declared.
Funding	No external funding was used to support this research.
Copyright Lisance &	Authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.

Kaynakça | References

- Al Jaro, H. (2019). "Arapça Kaynaklarda Filistin Kurtuluş Örgütü ve Lübnan İç Savaşı (1975-1989)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Armaoğlu, F. (1991). 20'nci Yüzyıl Siyasi Tarihi: (1914-1995). İstanbul: Alkım Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2017). Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları(1948- 1988). İstanbul: Kronik Yayınları.
- Best, A., Schulze E. Kirsten, Maioloi J. A. (2020). 20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi, çev. Taciser Ulaő Belge, (3.Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Bileydi Koç, M.(2006). İsrail Devleti'nin Kuruluőu ve Bölgesel Etkileri 1948-2006. İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Cleveland, W.(2008). Modern Ortadoğu Tarihi, (1.Basım), İstanbul: Agora Yayıncılık.
- Cohen, I.(2015). "Zionist Work in Palestine". London: Sagwen Press.
- Esgün, T.G.(2010). "Carl Schmitt'in İnsan Anlayıőı Çerçevesinde Siyasal Kuramların Antropolojik Temelleri Üzerine Bir İnceleme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Goldschmidt, A., Lawrence D. (2008). Kısa Ortadoğu Tarihi. İstanbul: Doruk Kitabevi.
- Güneő, H.H.(2013). "Filistin'de Filistinli Mülteciler: Em'ari Çadırlığı Örneği". Ankara: Osmanlıdan Günümüze Filistin Sempozyumu.
- Kamrava, M.(2005). The Modern Middle East A Political History since the First World War. London: University of California Press.
- Karaköse, H.(2018). "Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakıő, (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyılın Ortalarına Kadar), Kırőehir:Ahi Evren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.4(2).
- Kardeş, E.(2012). Schmitt'le Birlikte Schmitt' Karşı&Politik Felsefe Açısından Carl Schmitt Düşüncesi. İstanbul: İletifim Yayınları.
- Kemiksiz, N. (2016). "Filistin Sorunu", Akademik Orta Doğu Dergisi, C.11,(1), 2016. Kramer, Martin, "Balfour Deklarasyonu: Bir Ulusa Verilen Vaatten Daha Fazlası",Çev.Dücane Demirtaő. İstanbul: Umran Dergisi.
- Kumaraswamy, P.R. (2009). The A to Z of the Arab-Israeli Conflict. UK: The Scarecrow Press.
- Medoff, R., Chaim I. W. (2009). The A to Z of Zionism. Maryland: The Scarecrow Press.
- Pappe, I. (2011). The Forgotten Palestinians: A History of the Palestinians in Israel. New Haven and London: Yale University Press.
- Schmitt, C.(2006). Parlamenter Demokrasinin Krizi, çev. Emre Zeybekoğlu. Ankara: Dost KitabeviYayınları.
- Schmitt, C.(2014). Siyasal İlahiyat, çev. Emre Zeybekoğlu. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Schmitt, C.(2018). Siyasal Kavramı, çev. Ece Göztepe. İstanbul: Metis Yayınları.
- Schmitt, C.(2020). Kara ve Deniz, çev. Gültekin Yıldız. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Simon, L.(2015). Zionism and The Jewish Problem, L o n d o n : The Zionist Organisation London Bureau.
- Tekdal Fildiş, A.(2012). "Birleşmiş Milletler'in Taksim Kararı ve İsrail Devleti'nin Yararlılıőı". Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (14/1). (337-348).
- Tellioğlu, Ö.(2015). Filistin'e Musevi Göçü ve Siyonizm (1880-1914). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Tunçel, A., Gülenç, K.(2013). Siyaset Felfesi Tarihi, (1.Baskı), Ankara: 2013.
- Yağı, İ.A. (1983). "el-Cuzûru't-Tarihiyye li'l Kazıyyeti'l-Filistiniyye", Daru'l-Merid, Riyad.(73)
- Zeybekoğlu, A.E.(2009). "Carl Schmitt'in 20.Yüzyıl Devlet ve Siyaset Kuramına

Katkısı". İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.